

Spotkanie partnerów Loccum – Hannover 29.11 – 04.12.2010r.

Opracowanie; Lucyna Prokop

Ela Kordecka

O definicji i pojęciu: młodzież defaworyzowana

Realizując projekt „Kamień węgielny ...” skupialiśmy się na działaniach dotyczących tzw. młodzieży defaworyzowanej. Partnerzy, którzy biorą udział w projekcie właśnie z taką młodzieżą pracują. W związku z tym nasuwa się pytanie: co zawiera się w pojęciu „młodzież defaworyzowana” i czy to pojęcie ma takie samo znaczenie w krajach partnerów?

Pracując nad realizacją projektu napotykaliliśmy bardzo wiele określeń i pojęć dotyczących młodych ludzi o zmniejszonych szansach. Jednak używane przez nas określenia opisywały sytuację, w której młodzi ludzie się obecnie znajdują a nie ich samych.

Głównym celem działalności **Ochotniczych Hufców Pracy** – instytucji w której pracujemy jest stwarzanie młodzieży warunków do prawidłowego rozwoju społecznego i zawodowego – szczególnie działania skierowane są do młodzieży defaworyzowanej w wieku 15-18 lat. Według nas jest to młodzież zaniedbana, o zmniejszonych szansach życiowych, pochodząca ze środowisk niedostosowanych społecznie, w dużej części patologicznych, czasem kryminogennych, mająca trudności w szkole. Każdego roku młodzież ta w liczbie ponad 32 tysięcy – jest rekrutowana do ponad 200 jednostek organizacyjnych o charakterze opiekuńczo-wychowawczym.

Młodzież ta kierowana jest do placówek OHP przez kuratorów, poradnie pedagogiczno-psychologiczne, ośrodki pomocy społecznej, pogotowia opiekuńcze, sądy dla nieletnich, policję i domy dziecka. Jednak przyjęta do OHP może być tylko na zasadzie dobrowolności. Jednostki, do których może się zgłaszać, to: Hufce Pracy, Środowiskowe Hufce Pracy, Ośrodki Szkolenia i Wychowania oraz Centra Kształcenia i Wychowania. Młodzi ludzie, którzy są w najtrudniejszej sytuacji rodzinnej i materialnej mają zagwarantowane w tych placówkach bezpłatne miejsca w internacie i pełne wyżywienie.

Zdobywanie wykształcenia na zasadzie uczestnictwa w OHP jest jedną z dróg uzyskiwania wiedzy ogólnej i przygotowania zawodowego w ramach polskiego systemu oświaty. Uczestnik OHP uzupełnia wykształcenie ogólne w zakresie gimnazjum z jednoczesnym przyuczeniem do wykonywania określonej pracy albo zdobywa kwalifikacje zawodowe na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej. Kształcenie ogólne jest realizowane w szkołach publicznych tak jak w **Zespole Szkół Zawodowych nr 3** (u drugiego polskiego partnera). Praktyczne przygotowanie zawodowe odbywa się u pracodawców zewnętrznych (np. rzemieślników) lub też w warsztatach szkoleniowych przy placówce tak jak w naszym przypadku. Nauka zawodu trwa 2 lub 3 lata – w zależności od programu nauczania. Absolwent OHP otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły, a po zdaniu egzaminu z przygotowania zawodowego – tytuł zawodowy lub zaświadczenie o ukończeniu przyuczenia do wykonywania określonej pracy. Zatrudnienie i przygotowanie zawodowe uczestników OHP odbywa się na podstawie indywidualnych umów o pracę zawartych pomiędzy pracodawcą a uczestnikiem OHP – na zasadach dotyczących pracowników młodocianych. Zgodnie z tym uczestnicy OHP otrzymują wynagrodzenie za czas pracy i nauki, korzystają z przysługujących im świadczeń socjalnych, a okres przygotowania zawodowego zaliczany jest im do stażu pracy. Świadectwo ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej umożliwia podjęcie dalszej edukacji np. na poziomie szkoły średniej. Oferta OHP w zakresie szkolenia zawodowego jest bardzo różnorodna i umożliwia młodzieży wybór interesującego ją zawodu spośród 78 zawodów.

W zakresie wychowania młodzieży – uczestników OHP – najważniejszymi obszarami działalności są: profilaktyka społeczna – w tym profilaktyka uzależnień, profilaktyka negatywnych zachowań, profilaktyka zdrowotna, edukacja i aktywizacja w różnych dziedzinach życia społecznego (ekologicznej, obywatelskiej, międzykulturowej, itp.). Oddziaływania wychowawcze są realizowane przede wszystkim poprzez organizowanie przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalno-oświatowych, rekreacyjno-sportowych i turystycznych, a także różnych form pomocy psychologicznej i specjalistycznej.

Partnerzy niemieccy: Evangelische Akademie Locum oraz LAK zajmują się pracą z młodzieżą defaworyzowaną, czynnie uczestnicząc w jej kształceniu zawodowym. Działania obejmują cały land Nidersachsen. Placówki ściśle współpracują z Landem arbeitskreis.

W Niemczech obok określeń używanych w Polsce, opisujących młodzież defaworyzowaną występują również inne określenia: młodzież upośledzona socjalnie, młodzież z mniejszymi szansami, osoby zaniedbane socjalnie. Młodzież ta nie widzi konieczności kształcenia i zdobywania zawodu. Duża część pochodzi z rodzin emigracyjnych. Mają deficyty: brak nawyków dobrego wychowania, braki w podstawowym wykształceniu, brak chęci do działania, brak wiary w siebie, egoizm. Młodzież defaworyzowana to określenie również młodzieży upośledzonej umysłowo i ruchowo. Problem w Niemczech stanowi młodzież bez podstawowego wykształcenia zawodowego, która ukończyła obowiązek szkolny na poziomie podstawowym. Jest to młodzież mająca problemy z nauką; socjalnie zaniedbana i młodzież upośledzona, która mimo pomocy nie ukończyła żadnego kształcenia **zawodowego**.

W grupie młodzieży mającej problemy z nauką zawierają się osoby bez ukończonego obowiązkowego kształcenia podstawowego, ze szkół specjalnych niezależnie od ukończonego poziomu szkolnego, z ukończonym obowiązkiem szkolnym, ale ze znacznymi deficytami, które prognozują trudności. Druga grupa to młodzież zaniedbana socjalnie – niezależnie od poziomu ukończonego kształcenia ogólnego. Osoby te np. są uznane przez psychologa za osoby, które nie osiągają dojrzałości zawodowej. Młodzi ze zdiagnozowaną dysleksją, dyskalkulią, ADHD, młodzi wcześniej uzależnieni od narkotyków, z przeszłością kryminalną, przemieszczeni mający problem z językiem, młode samotne matki i samotni ojcowie oraz młodzi podlegający pomocy w wychowaniu i kształceniu na podstawie ustawy o młodzieży (SGB). Trzecia grupa to osoby upośledzone, które nie podlegają ani pomocy odpowiednich instytucji ani rehabilitacji zawodowej ze strony państwa.

We Francji określenie „młodzież defaworyzowana” odnosi się do młodych ludzi znajdujących się w niekorzystnej sytuacji spowodowanej głównie czynnikami społeczno-ekonomicznymi, kulturowymi lub językowymi. Młodzież z problemami wychowawczymi pochodzi z różnych środowisk społecznych ale w dużym stopniu jest to młodzież pochodząca z rodzin emigracyjnych, w których zostały zaburzone podstawowe funkcje rodziny.

Bardzo zintensyfikowane są działania na rzecz grup defaworyzowanych na rynku pracy. Dotyczą one osób starszych, grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób o niskich kwalifikacjach lub imigrantów. Na rynku działa organizacja Mission Lokale (partner francuski w projekcie) zajmująca się młodzieżą defaworyzowaną. W grupie osób potrzebujących pomocy ze strony Mission Lokale są bardzo duże różnice społeczne. Jedni potrzebują długotrwałego wsparcia zarówno ze strony psychologa, doradcy zawodowego, a innym wystarczy kilka spotkań i są w stanie odnaleźć się na rynku pracy. Oddziaływania to rozmowa i w miarę potrzeby odsyłanie do różnych specjalistów. Szacuje się, że w całej Francji około 40% młodzieży jest zdolna do pracy, ale nie potrafi sobie poradzić ze zdobyciem wykształcenia zawodowego i z poszukiwaniem pracy. Dlatego też do zadań Mision Lokale należy organizacja warsztatów poszukiwania pracy (pisanie cv, listu motywacyjnego, przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej). Instytucja organizuje

spotkania z pracodawcami w celu poznania oczekiwań firm i przedstawienia obrazu firmy, To wzajemne poznanie się ma służyć również przybliżeniu pracodawcom obrazu młodych ludzi z tzw. „niebezpiecznych dzielnic”, uświadomić im, że wśród „złych” są osoby, którym warto zaufać. Dużą winę za ten negatywny obraz młodzieży ponoszą media, które jednostronnie przedstawiają życie w „trudnych dzielnicach”. Misja zajmuje się młodzieżą w wieku od 18-26 lat. Wśród tych osób jest wiele młodych, samotnych matek. Obecnie wzrasta również liczba osób niepełnoletnich zgłaszających się po pomoc. Osoby te ukończyły 16 lat. Pozostawiły z różnych przyczyn szkołę, rodzice nie chcą ich utrzymywać a są mało atrakcyjni na rynku pracy. Ponadto we Francji do 25 roku życia nie otrzymuje się zasiłku, więc ci młodzi oczekują wsparcia od misji. Dużą grupę stanowią młodzi ludzie po 22 roku życia i z dzielnic trudnych, którzy nie ukończyli szkoły, nie znają dobrze języka, mają konflikt z prawem. Zadaniem instytucji jest wszechstronna pomoc młodzieży, która tej pomocy potrzebuje. Korzystanie ze wsparcia jest dobrowolne. Instytucja nie ma obowiązku monitorowania ile osób znalazło pracę i co się z nimi dzieje po odejściu z misji. Sytuacja na francuskim rynku pracy jest bardzo trudna, bez pracy pozostaje około 25% ludzi, a do 28 roku życia nie otrzymuje się we Francji umowy o pracę na stałe.

Pomimo różnic występujących w pojęciach młodzieży defaworyzowanej w krajach poszczególnych partnerów i różnic w ich rozwiązywaniu to jednak dochodzimy do wniosku że pomimo różnic w nazewnictwie problemy którymi się zajmujemy są takie same.

Zur Definition und zum Verständnis sozial benachteiligter Jugendlicher

In der Arbeit an dem Projekt "Eckstein" konzentrierten wir uns an den Aktivitäten, die die sogenannten benachteiligten Jugendlichen betreffen. Alle Partner, die an dem Projekt beteiligt sind, arbeiten mit solchen Jugendlichen.

Deshalb stellen wir uns die Frage: **Was enthält Begriff "benachteiligte Jugendliche"**, und ob das Begriff die gleiche Bedeutung bei allen Partnerländern hat?

Während der Arbeit an dem Projekt stoßen wir auf eine Menge von Begriffen und Konzepten für junge Menschen mit eingeschränkter Möglichkeiten. Wir haben aber versucht, die Situationen zu schildern, in denen sich die Jugendliche befinden, und nicht die Jugendliche selbst zu beschreiben oder zu präsentieren. Die Partner haben gegenseitig ihre Arbeit mit den benachteiligten Jugendlichen kennen gelernt

Der Hauptzweck der **Freiwilligen Arbeitsorganisatin OHP** ist, eine Institution zu sein, die jungen Menschen die Arbeitsbedingungen für die richtige Entwicklung der sozialen und beruflichen Chancen bietet. Spezifische Maßnahmen richten sich an benachteiligte Jugendliche im Alter von 15 bis 18. Unsere Jugend wird oft vernachlässigt. Sie alle haben reduzierte Lebenschancen. Sie stammen aus sozial unangepassten Umgebungen, zum großen Teil pathologisch, manchmal kriminogenen. Die Meisten haben Schwierigkeiten in der Schule. Jedes Jahr werden die Zahl mehr als 32.000 junge Menschen in mehr als 200 Organisationseinheiten rekrutiert Diese OHP Organisationseinheiten sorgen dann für Erziehung und Betreuung den Jugendlichen durch die ganze Zeit, während sie dort bleiben.

Diese Jugendliche sind zu OHP Organisationseinheiten oft von den Kuratoren, pädagogisch-psychologischen Beratungsstellen, Sozialstationen, Notunterkünfte, Jugendgerichte, Polizei und Kinderheime gerichtet. Allerdings können sie in OHP Organisationseinheiten nur auf freiwilliger Basis sein.

Die Einheiten, an die man sich melden kann, das sind: Arbeitsorganisationen, gesellschaftliche Arbeitsorganisationen, Erziehungs- und Ausbildungszentren und Zentren der beruflichen Bildung.

Junge Menschen, die in den schwierigen Familiensituationen sind, haben in den OHP Häuser Recht auf einen kostenlosen Internatplatz und Vollpension garantiert.

Die Ausbildung, auf der Basis der Teilnahme an der OHP gibt eine Möglichkeit, die Allgemeinausbildung und die Berufsvorbereitung in der polnischen Bildungssystem zu erhalten. OHP-Teilnehmer vervollständigt eine allgemeine Bildung in dem Berufswerkstätten, ihre Fähigkeiten eine bestimmte Arbeit auszuüben, oder den Erwerb von Qualifikationen in der Berufsschule zu erfüllen. Allgemeine Bildung wird an öffentlichen Schulen fortgesetzt, wie in Zespół Szkół Zawodowych nr 3 - **ZSZ Nr.3**(bei dem zweiten polnischen Partner).

Die praktische Berufsausbildung findet außerhalb bei den Arbeitgeber (z. B. Handwerker) oder in den OHP Werkstätten, wie im Fall OHP Starachowice. Die Ausbildung dauert 2 oder 3 Jahren - je nach dem Lehrplan. OHP-Absolvent erhält ein Abschlusszeugnis, und nach bestandener Prüfung der beruflichen Bildung bekommt die Berufsbezeichnung oder der Bescheinigung über den Abschluss der Ausbildung für einen bestimmten Job. Die Regeln für junge Arbeitnehmer - Beschäftigung und der Berufsausbildung in OHP -Teilnehmer basiert auf individuellen Arbeitsverträgen zwischen einem Arbeitgeber und einem Teilnehmer, die bei OHP abgeschlossen werden. Die OHP- Schüler erhalten für die Arbeit und das Lernen Geld. Sie können dabei alle Vorteile nutzen, z.B. die Zeit der Berufsausbildung ist dann ihnen als Jahre für die Rentenversicherung dazugerechnet. Die Bescheinigung über den Abschluss der Berufsschule kann man für Weiterbildung in einer Oberschule weitenutzen. Das Angebot von OHP Training ist sehr abwechslungsreich und hat interessanten Auswahl. Es ermöglicht den jungen Menschen Auswahl zwischen 78 Berufe.

In der Erziehung der Jugend - Teilnehmer OHP die wichtigsten Geschäftsfelder sind: soziale Prävention - einschließlich des Missbrauchsvorbeugung, Verhinderung von negativen Verhaltensweisen, Gesundheitsvorsorge, Bildung und Aktivierung in verschiedenen Bereichen des gesellschaftlichen Lebens (Umweltschutz, Bürgerbeteiligung, interkulturelle, etc.).

Die Auswirkungen der Erziehung werden in erster Linie durch die Organisation von Bildungs-, Kultur-, Bildungs-, Freizeit- und Sport und Tourismus, sowie verschiedene Formen der psychologischen Hilfe und Fachwissens durchgeführt.

Deutsche Partner: Evangelische Akademie Locum und LAK sind in der Arbeit mit benachteiligten jungen Menschen an der Berufsausbildung aktiv beteiligt. Die Aktivitäten umfassen das ganze Land Niedersachsen. Die Büros arbeiten eng mit dem Landkreis.

In Deutschland neben den Bedingungen, die in Polen verwendet sind, und die die benachteiligten Jugendlichen beschreiben, gibt es auch andere Begriffe: sozial behinderte Jugendliche, junge Menschen mit erhöhtem Förderbedarf, und sozial vernachlässigte Menschen. Diese Leute sehen nicht die Notwendigkeit, um sich zu bilden und Beruf zu erwerben. Ein großer Teil von Familien sind Emigranten. Die Defizite sind vor allem ein Mangel von Gewohnheiten des guten Benehmens, der Mangel an Grundbildung, mangelnde Bereitschaft zu handeln, Mangel an Selbstvertrauen, der Eigennutz. Benachteiligte Jugendliche sind junge Leute geistig und körperlich benachteiligt. Das Problem bilden in Deutschland Jugendliche ohne berufliche Grundausbildung, die die Pflichtschule auf der Primarstufe nicht abgeschlossen haben. Es gibt viele junge Menschen mit Lernschwierigkeiten und sozial vernachlässigte behinderte Jugendliche, die trotz der Beihilfe keine Ausbildung abgeschlossen haben. Zu der Gruppe der jungen Menschen mit Lernschwierigkeiten gehören die jungen Menschen die obligatorische Grundbildung nicht abgeschlossen haben, aus speziellen Schulen unabhängig von der Ebene der Schule, nach Abschluss der Schulpflicht, aber mit erheblichen Defizite und die Probleme sind bei den vorherzusehen. Die zweite Gruppe bilden sozial vernachlässigten Jugendlichen - unabhängig von der Höhe der abgeschlossenen Ausbildung. Diese Personen sind zum Beispiel von einem Psychologen als Menschen anerkannt, als die, die berufliche Reife nie erreichen: Junge Menschen mit Legasthenie, Dyskalkulie, ADS, junge Drogenabhängige, ehemalige Straftäter, Aussiedler, die ein Problem mit der Sprache haben, junge alleinerziehende Mütter und alleinerziehende Väter und junge Menschen in der Aus- und Weiterbildung unter dem Jugendgesetz (SGB) zur Unterstützung unterliegen.

Die dritte Gruppe sind die Behinderten, die entweder keiner entsprechenden Institution oder den beruflichen Rehabilitationsleistungen des Staates nicht unterliegen.

In Frankreich bezieht sich der Begriff "benachteiligte Jugendliche" auf junge Menschen in schwierigen Lagen, vor allem mit sozio-ökonomischen, kulturellen oder sprachlichen Schwierigkeiten.

Junge Menschen mit Verhaltensproblemen kommen aus unterschiedlichen sozialen Schichten, zu einem großen Teil sind das die jungen Menschen aus Migrantenfamilien, in denen die grundlegende Funktion der Familie gestört ist.

Es gibt sehr verstärkte Bemühungen für benachteiligten Gruppen auf dem Arbeitsmarkt. Sie betreffen die älteren Menschen, Gruppen, die durch soziale Ausgrenzung, gering qualifizierte Arbeitnehmer oder Migranten bedroht sind. Unser französischer Partner im Projekt : Marktorganisation **Mission Locale** beschäftigt sich mit dem Umgang mit benachteiligten Jugendlichen. In der Gruppe der Menschen, die Hilfe von Mission Locale brauchen, sind sehr große soziale Unterschiede. Manche Menschen brauchen langfristige Unterstützung sowohl von der Psychologin, Berufsberater als auch andere, die nach nur wenigen Sitzungen in der Lage sind, auf dem Arbeitsmarkt eine Stelle zu finden. Die Haupttätigkeit der Organisation ist

ein Gespräch zu führen, oder wenn nötig Empfehlungen zu verschiedenen Spezialisten zu schicken. Es wird geschätzt, dass im ganz Frankreich rund 40% der Jugendlichen in der Lage, zu arbeiten ist, kann aber nicht allein mit der beruflichen Bildung und Job-Suche klar kommen. Daher ist es die Aufgabe von Mission Locale, die Jobsuche Workshops vorzubereiten (schriftliche Anschreiben, Vorbereitungen auf Vorstellungsgespräche). Die Institution organisiert Treffen mit den Arbeitgebern, um die Erwartungen der Unternehmer und die Präsentation Ihres Unternehmens zu verstehen. Diese dienen gegenseitigem Kenntnis : die Arbeitgeber etwa ein Bild von jungen Menschen mit sogenannten „Problemen“ und "Gefährliche Nachbarschaft" zu bekommen, und dann bewusst zu sein, dass unter den "schlechten" Personen sind, denen sie vertrauen sollten. Die große Schuld an diesem negativen Bild der jungen Menschen tragen auch die Medien. Sie zeigen einseitig das Leben in "schwierigen Bereichen". Die Mission befasst sich mit jungen Menschen im Alter zwischen 18-26 Jahren. Unter ihnen sind viele junge, allein erziehende Mütter. Nun steigt auch die Zahl der hilfesuchenden Minderjährigen. Meistens sind es Personen ab 16 Jahren. Sie gehen aus verschiedenen Gründen nicht in die Schule, die Eltern wollen sie nicht unterstützen, und sie wirken nicht sehr attraktiv auf dem Arbeitsmarkt. Darüber hinaus mit 25 Jahren bekommt man in Frankreich kein Arbeitslosengeld mehr, so dass diese jungen Menschen erwarten, von der Mission unterstützt zu werden. Eine große Gruppe bilden junge Menschen ab 22 Jahren aus den "schwierigen Wohnviertel", die nicht mit der Schule fertig sind, die keine gute Sprachkenntnisse besitzen, haben Probleme mit dem Gesetz. Die Aufgabe der Institutionen liegt, den jungen Menschen, die diese Hilfe benötigen, umfassend zu helfen. Die Entnahme der Unterstützung ist freiwillig. Die Institution hat keine Verpflichtung, zu überwachen, wie viele von den jungen Menschen eine Arbeit gefunden haben, und was mit ihnen nach dem Verlassen von Mission Locale geschieht. Die Situation auf dem französischen Arbeitsmarkt ist sehr schwierig, ohne einen Job sind etwa 25% der Menschen, und bis zum 28 Lebensjahren bekommt man in Frankreich keinen unbefristeten Arbeitsvertrag Trotz der Unterschiede in den Konzepten bei den benachteiligten

Die Jugendlichen in den drei Partnerländern habe ähnliche Probleme. Es gibt Unterschiede in der Lösung deren Problemen, jedoch schließen wir, dass trotz der Unterschiede in der Terminologie, die Probleme, die wir behandelt haben, in allen drei Länder gleich sind.